Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 508/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen elintarvikeketjun kyberturvallisuudesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Peter Östmanin /kd ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 508/2021 vp:

> Miten hallitus aikoo vahvistaa maatalouden ja ruokahuollon kannalta elintärkeiden verkkojen toimintavarmuutta ja varmistaa maataloudessa ja elintarvikelogistiikassa tarvittavien koneiden, laitteiden, komponenttien ja ohjelmistojen saatavuuden myös poikkeusoloissa ja
>
> miten hallitus aikoo vahvistaa maatilojen varautumistasoa ja kyberturvallisuusosaamista kuormittamatta viljelijäväestöä nykyistä enempää?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Maatalouden ja elintarviketalouden toiminnan yhtenä edellytyksenä on kriittisen infrastruktuurin toiminta. Yleisten viestintäverkkojen toimintavarmuus on nykyisellään erittäin hyvä. Kuitenkin kaikkeen välttämättömään infrastruktuuriin panostetaan jatkuvasti toimintavarmuuden takaamiseksi. Suomessa on panostettu merkittävästi sähkön jakeluverkkojen säävarmuuden parantamiseen muun muassa maakaapeloinnilla. Sähköverkkoyhtiöillä on lainsäädäntöön perustuva velvoite huolehtia myös tietoturvan asianmukaisesta tasosta. Verkkoyhtiöt myös harjoittelevat säännöllisesti erilaisia häiriötilanteita varten sekä itsenäisesti että esimerkiksi Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) johdolla. Huoltovarmuuskeskus on kehittänyt erilaisia kyberturvallisuuden arviointimenetelmiä ja käytänteitä. Esimerkiksi Kyberturvallisuuskeskuksen (yhteistyössä HVK:n ja eri toimijoiden kanssa) kehittämä Kybermittari auttaa parantamaan yritysten, organisaatioiden ja samalla koko yhteiskunnan kykyä torjua kyberuhkia.

Verkko- ja tietoturvadirektiivin muutoksessa ehdotetaan soveltamisalan laajentamista elintarvikehuoltosektoriin. Velvoitteet koostuvat riskienhallintavelvoitteista soveltamisalaan kuuluville toimijoille sekä tehostetuista valvontavelvoitteista sektorikohtaisille valvontaviranomaisille. Verkko- ja tietoturvadirektiivin toimeenpano edellyttää ohjeistusta koko sektorille. Tämän direktiivin päivittäminen parantaisi osaltaan elintarvikesektorin kyberturvallisuuden tasoa.

Valtioneuvoston periaatepäätös tietoturvan ja tietosuojan parantamiseksi yhteiskunnan kriittisillä toimialoilla sisältää toimenteitä, joilla pyritään vahvistamaan kriittisten toimialojen tietoturvaa ja

tietosuojaa. Toimenpiteissä painotetaan erityisesti viranomaisten entistä tehokkaampaa ja järjestäytyneempää yhteistyötä sekä tarvetta velvoittaviin tietoturvavaatimuksiin ja vaatimusten säännölliseen arviointiin ja valvontaan.

Suomen kestävän kasvun ohjelmaan sisältyy digitalisaation ja datatalouden vahvistaminen. Yksi kehitettävistä osa-alueista on digitaalinen turvallisuus. Ohjelmalla rahoitetaan Suomen kyberturvallisuuden kehittämisohjelman toimeenpanoa sekä investointeja kyber- ja tietoturvallisuuden tutkimukseen. Ohjelman yhtenä kehittämistoimenpiteenä on kyberturvallisuuden koulutuksen kehittäminen siten, että koulutuksen suunnittelussa pyritään huomioimaan sekä elinkeinoelämän, että julkishallinnon kyberturvallisuuden osaamistarpeet.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (2017) mukaan elintarvikehuolto on kaikissa tilanteissa ylläpidettävä toimintakokonaisuus. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että elintärkeille toiminnoille välttämättömät kotimainen ja kansainvälinen infrastruktuuri, organisaatiot, rakenteet ja prosessit turvataan. Elintarvikehuollon varautuminen tehdään yhteistyössä elinkeinon, Huoltovarmuusorganisaation, viranomaisten ja järjestöjen kesken. Elintarvikehuollon varautumista tuetaan ja edistetään elintarvikehuollon poolien eli elintarviketeollisuuspoolin, kauppa- ja jakelupoolin, alkutuotantopoolin ja KOVA-toimikunnan (Kotitalouksien omatoimisen varautumisen järjestötoimikunta) yhteistyöllä.

Vastaavasti logistiikkasektorilla ja tietoyhteiskunta-alalla on omat poolinsa ja varautumistyötä tehdään yhteistoiminnassa eri toimijoiden kesken.

Huoltovarmuuden kannalta kriittisillä yrityksillä on varautumisvelvollisuus. Varautumisella ei voida kokonaan estää häiriötilanteita, mutta sen avulla voidaan lyhentää tilanteen normalisoitumiseen tarvittavaa aikaa sekä varmistaa toiminnan jatkuvuus tietyiltä osin.

Merkittävä osa varautumisesta tapahtuu omaehtoisesti eri alojen yrityksissä jatkuvuudenhallintaa kehittämällä. Vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa viranomaiset varautuvat mahdollistamaan huoltovarmuuskriittisten yritysten toiminnan jatkuvuuden. Varautumistoiminnan yhtenä perustehtävänä on tilannekuvatyö, jossa kartoitetaan eri alojen tuotantoedellytyksiä ja markkinoiden tilannetta, muun muassa tuotantopanosten saatavuuden osalta. Huoltovarmuus-organisaation tukemana tehdään riskikartoituksia ja -suunnitelmia yhdessä yritysten kanssa, mikä kehittää normaaliolojen varautumista ja reagointikykyä häiriötilanteissa. Oleellisena osana varautumistyötä ovat huoltovarmuusorganisaation tuella järjestettävät kehittämis-, koulutus- ja harjoitustoiminta. Yritysten toimintaa tuetaan tuottamalla erilaisia varautumisoppaita ja -ohjeita.

Huoltovarmuuskeskuksessa on meneillään laajamittainen ja pitkäkestoisen ohjelmatyö, jonka avulla pyritään hallitsemaan yhteiskunnan ja talouden suurten murrosten vaikutusta huoltovarmuuteen. Ohjelmakokonaisuuteen kuuluu Digitaalinen turvallisuus 2030 -ohjelma, jonka tavoit-

teina on kehittää ja tukea erityisesti huoltovarmuuskriittisten yritysten varautumista, toimintakykyä, yhteistoimintaa sekä nousevien ilmiöiden tutkimusta ja riskienhallintaa digitaalisessa toimintaympäristössä. Ohjelman merkittävin painopiste on yhteiskunnan valmiuksien ja digitaalisen infrastruktuurin kehittämisessä.

Elintarvikehuollon kyberosaaminen ja -turvallisuus ovat yksi huoltovarmuuden tärkeistä osatekijöistä. Elintarvikehuollon poolit ovat olleet aktiivisia kyberturvallisuuden kehittämisessä yhteistoiminnassaan. Elintarvikehuollon kyberturvallisuuden kehittämishankkeita voidaan edistää Digitaalinen turvallisuus 2030 -ohjelman puitteissa.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun Elintarvikeketjun kyberturvallisuus -hankkeessa rakennetaan elintarviketuotannon ja -jakelun digitaalista kokonaisuutta mallintava ympäristö. Ympäristön hyödyntäminen mahdollistaa digitaalisen ympäristön tutkimisen ja kehittämisen dynaamisesti muuttuvassa toimintakentässä. Hankkeessa kehitetään lisäksi alan toimijoiden kyberturvallisuusosaamista, -tietoisuutta ja -yhteistyötä kansallisia ja kansainvälisiä yhteistyöverkostoja hyödyntäen.

Huoltovarmuuskeskuksen Logistiikka 2030 on kehitysohjelma, joka tunnistaa logistiikan toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset Suomessa ja kansainvälisesti. Ohjelmalla vahvistetaan kriittistä logistista infrastruktuuria sekä logistiikkapalveluiden toimintakykyä ja -edellytyksiä Suomessa. Logistiikan turvaaminen on yksi tärkeä osatekijä elintarvikehuoltoa, mitä valtionhallinto kriittisissä tilanteissa vahvistaa ja tukee. Merikuljetusten turvaaminen pandemiatilanteessa on tästä yhtenä esimerkkinä.

Maaseudun laajakaistayhteyksiä rahoitetaan EU:n maaseutuohjelmasta kuluvalla kaudella ja myös tulevalla kaudella. Lisäksi maaseuturahaston EU:n elvytysrahoitusta kohdistetaan laajakaistayhteyksien edistämiseen. Maaseudun yritysten digiosaamisen ynnä muita koulutustoimia tullaan rahoittamaan maaseuturahastosta myös tulevalla ohjelmakaudella.

Maatilojen varautumisen edistäminen kuuluu alkutuotantopoolin tehtäviin. Varautumista tehdään yhteistyössä elinkeinon, viranomaisten ja järjestöjen kesken. Maatilojen varautumista on kohennettu investointitukien avulla, esimerkiksi tukemalla varavoimainvestointeja. Tulevalla kaudella neuvontapalveluiden tarjonta tulee riskienhallinnan osalta edelleen vahvistumaan. Investointituet kattavat myös investoinnit uuteen teknologiaan.

Maatiloille on laadittu Turvallinen TILA- ja Kyberin taskutieto maatiloille -oppaat, jotka ovat kaikkien saatavilla verkosta. Varautumis- ja kyberturvallisuuskoulutusta on tarjottu maatalousyrittäjille ELY-keskusten, alkutuotantopoolin ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) järjestämissä koulutustilaisuuksissa jo useamman vuoden aikana. MPK järjestää myös yleistason

kyberturvallisuuskoulutusta. Kaikkiin ammatillisiin tutkintoihin on sisällytetty digi- ja turvallisuusosaamista. Esimerkiksi maatalousalan perustutkinnossa yhtenä ammattitaitovaatimuksena on ”käyttää alan sähköisiä järjestelmiä ja palveluja tietoturvan huomioiden”.

Helsingissä 8.10.2021

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä